

N iiij¹³

Sigillet saknas, men den flikskurna remsan är bevarad.

20

¹³ *Uppsala domkyrkas lådsignum; se L. Sjödin i MRA 1939, s. 125.*

10730

1382 juli 11

Erengisle (Sunesson) jarl av Orkneyöarna, Sveriges drots Bo Jonsson, Karl Ulfsson av Tofta, lagman i Uppland, Sveriges marsk Sten Bengtsson, Bo Bosson, Birger Ulfsson, lagman i Tiohärad, Knut Karlsson, lagman i Södermanland, Anund Jonsson, lagman på Öland, Staffan Ulfsson, Sten Stensson, lagman i Västmanland och Kettil Johansson, riddare, samt Folke Nilsson, Lars Björnsson, lagman i Västergötland, och övriga (frånvarande) rådsherrar och frälsemän i Sverige bekräftar och stadfäster med detta brev den statut som beslutats i öppet brev av ärkebiskopen och Sveriges övriga biskopar (se kommentaren nedan), med samtycke av kung Albrekt och utfärdarna, om att varje make och hustru i hela Sverige, deras söner och döttrar vilka uppnått 16 års ålder, liksom varje änka och jungfru, årligen i evig tid och oåterkalleligen ska ge 1 penning i gällande mynt till understödjande av Vadstena kloster. Denna avgift instiftade Kristus själv (se not 1–1) som önskade erhålla den från rikets allmoge för fullbordandet av nämnda kloster, så att riket skulle kunna återförenas och uppnå fredens och förnyelsens tröst och nåd. Vårfrupenningen skulle utkrävas med samma rätt som tionden och andra kyrkliga avgifter hade utkrävts sedan gammalt. Utfärdarna uppmanar allmogen i Sverige att årligen betala vårfrupenningen i vetskap om att ju mer generöst och välvilligt man betalar denna avgift, i desto rikare mått kommer man i åtnjutande av den avlat och de nådegåvor som beviljats klostret av påvestolen.

Utfärdarna beseglar.

Orig. [A] på perg. (38,4 x 20,8 cm, uppveck 5,9 cm; 16 rader), Sv. Riksarkivet.

Avskrifter: [B] i Liber privilegiorum monasterii Vadstenensis, hs A 19, fol. 107v, Sv. Riksarkivet; [C] i hs C 46, fol. 202r–v, Uppsala universitetsbibliotek.

SDHK nr 12213.

Regest: RPB nr 1741.

Om utfärdarna Erengisle Sunesson (båt), Karl Ulfsson (Sparre av Tofta), Sten Bengtsson (Bielke), Bo Bosson (Natt och Dag), Birger Ulfsson (Ulvåsäkten), Knut Karlsson (Sparre av Tofta), Anund Jonsson (Lejonansikte), Staffan Ulfsson (Ulv), Sten Stensson (Bielke), Folke Nilsson (Ivar Nilssons ätt) och Lars Björnsson (bjälke) se SRM med vidare hänvisningar. Angående Kettil Johansson (Malståätten) se ÄSF I, s. 177.

Denna bekräftelse av vårfrupenningen, utfärdad av rådets världsliga medlemmar och andra frälsemän, bör närmast vara föranledd av den förnyelse av vårfrupenningen som ärkebiskop Birger (Gregarsson) och Sveriges övriga biskopar beslutade om under provinsialkonciliet i Södertälje den 12 september 1381 (DS nr 10489). Den i brevet omtalade statuten bör dock syfta på det ursprungliga beslutet om vårfrupenningen av ärkebiskop Peter Tyrgilsson och övriga biskopar med samtycke av kung Albrekt och rådet. Denna statut finns inte bevarad, vare sig i original eller i avskrift, men bör ha utfärdats mellan november 1363, då Albrekt hyllades som kung, och den 18 oktober 1366 då ärkebiskopen avled. Se T. Höjer, *Studier i Vadstena klostrets och birgittinordens historia* (1905), s. 351 och 354; jämför DS nr 10489 med delvis samma formulär.

Brevtexten har bevarats i ett beseglat original (A) med dateringen 11 juli och i två medeltida avskrifter (B, C), vilka båda har dateringen 7 juli (se textapparaten).

Skrivaren i A har en tendens att i vissa fall avsluta bokstäverna *e* och *s* i final position med ett diagonalt hårstreck, vilket inte särskilt anges. Detta hårstreck är ibland svårt att skilja från virgula.

Vniuersis *christifidelibus* / clericis et laicis per regnum Swecie constitutis nos Eringislo comes Orkadensis, Boecius Joansson dapifer regni Swecie / Karolus Vlfsson de Thoptom Vplandiarum legifer / Steno Beinczson marscalcus regni Swecie · Boecius Boson / Birgerus Vlfhsson Decemprounciarum legifer, Kanutus Karlsson legifer Sudhermannie / Anundus Jonsson legifer Ølandie / Stephanus Vlfhsson / Steno Stensson legifer Vestmannie / Katillus Joansson milites / Folko Niclisson / Laurencius Björnsson legifer Vestgocie / ceterique consiliarii ac nobiles regni Swecie salutem jn Domino sempiternam / Cum ex consensu et beneplacito serenissimi principis domini nostri regis Alberti / nostroque / per venerabiles in Christo patres et dominos nostros · dominum archiepiscopum / et ceteros regni Swecie episcopos per ipsorum patentes litteras ob reuerenciam gloriosissime virginis Marie matris Dei rationabiliter atque pie statutum sit ac diffinitum, quod per totum regnum Swecie quilibet paterfamilias cum vxore sua et filiis et filiabus, qui seu que · sextumdecimum etatis annum attigerant / quilibet eciam vidua · ac virgo / dare debeant singulis annis perpetuo et irreuocabiliter vnum denarium monete currentis / quilibet pro persona sua de statibus predictis · ad sustentacionem monasterii in Watzstenom, ¹quem censum ipse Ihesus Christus instituit et habere voluit a communitate regni ad perfeccionem dicti monasterii¹, vt ipsum regnum reintegrari ac pacis et reformationis consolacionem et gratiam consequi possit / addentes, quod huiusmodi denarius beate Virginis eisdem iuribus exigi debeat / quibus decime et alie obuenciones ecclesiastice exigi consueuerant ex antiquo / nos igitur statutum huiusmodi pia consideracione editum et pro[mu]lgatum, gratum et ratum habere nos ostendere volentes in perpetuum per nos et successores nostros ipsum statutum presencium litterarum testimonio confirmamus ac sigillorum nostrorum appensionibus communimus vniuersitatem communitatis regni Swecie predicti exhortantes in Domino et rogantes · quatenus denarium predictum / seu censum beate Virginis singulis annis caritatiua deuocione pro structura et sustentacione eiusdem monasterii caritatiue contribuant fideliter et persoluant, indubitanter scientes, quod quanto fauorabilius et benignius huiusmodi pecuniam exsoluerint, tanto graciosius et habundancius indulgenciarum et omnium graciaram diuinitus et a sede apostolica concessarum monasterio predicto participacionem et consolacionem consequi possint et perfrui sine fine. Jn cuius rei euidenciam et stabilitatem firmiorem sigilla nostra tantum ex parte et consensu ceterorum regni Swecie consiliariorum et nobilium prenotatorum presentibus duximus apponenda · Datum · · anno Domini Millesimotrecentesimo octogesimosecundo / vndecimo die mensis Julij.

1 Vniuersis] *Rubrik i B, C: Littera consiliariorum regni cum · xiiij · sigillis communita de prescripto denario. | Swecie] Suecie C. 2 Swecie] Suecie C. | Vlfsson] Wlfhsson B. 3 Beinczson] Bænksson B; föregås av överstrukna bokstäver Binct C. | Swecie] Suecie C. | Boson] Booson B. 4 Vlfhsson] Wlfhsson B. 5 Vlfhsson] Wlfhsson B. | Vestmannie] Westmannie B, C. 6 Folko] Ffolko C. | Laurencius] Llaurencius C. | Björnsson] Biorsson B. | Vestgocie] Westgocie B. 7 Swecie] Suecie C. 8 beneplacito] *Med överflödig krok över bokstaven p A. 9 Swecie] Suecie C. 11 Swecie] Suecie C. 20 promulgatum] Så B; prowlgatum A; prouulgatum C. 23 Swecie] Suecie C. 30 Swecie] Suecie C. 31 Datum] Härefter lucka i texten motsvarande ca 6 skrivtecken A. | Millesimotrecentesimo ... 32 Julij] M^occc^olxxx^osecundo vij die mensis Julij B; M^o ccc octogesimo secundo vij die mensis Julij C. 32 mensis] *Efter rättelse från Juli A.***

¹⁻¹ *Se Birgitta, Rev. Extrav., kap. 32.*

På baksidan: Littera consiliariorum regni super denario beate Virginis

Sigill: nr 1 runt av ofärgat vax med sigillpåse av ofärgat tyg, skadat med oläslig omskrift, diameter 3,0 cm (heraldiskt sigill, SMV II, s. 560; för bättre bevarat ex. se brev 1374 8/9, DS nr 8639); nr 2 runt av ofärgat vax, diameter 3,0 cm (heraldiskt sigill, SMV I, s. 408; se foto av annat exemplar i Medeltida småkonst. Sigill i Riksarkivet, 1997, s. 47): S' Boecii Ionson; nr 3 runt av ofärgat vax, diameter 3,4 cm (heraldiskt sigill, SMV I, s. 118): + S' + Karoli + Wlphson militis; nr 4 runt av ofärgat vax, diameter 3,3 cm (heraldiskt sigill, SMV I, s. 11): S' Stenonis Benedicti militis; nr 5 runt av ofärgat vax med sigillpåse av ofärgat tyg, skadat med oläslig omskrift, diameter 2,8 cm (heraldiskt sigill, SMV I, s. 2; för bättre bevarat ex. se brev 1378 8/9, DS nr 9800); nr 6 runt av ofärgat vax med sigillpåse av ofärgat tyg, diameter 3,5 cm (heraldiskt sigill, SMV II, s. 747): + Sigillum · Byrgheri · [Vlph]son militis; nr 7 runt av ofärgat vax, diameter 2,7 cm (heraldiskt sigill, SMV I, s. 118): + S' + Kanvti ×× Karlsson militis * ; nr 8 runt av ofärgat vax med sigillpåse av ofärgat tyg, diameter 2,8 cm (heraldiskt sigill, SMV I, s. 294): S' Anvndi Ions[on] [m]ilitis; nr 9 runt av ofärgat vax med sigillpåse av ofärgat tyg, diameter 2,8 cm (heraldiskt sigill, SMV I, s. 329): S' Stephani [...]ef · s · on; nr 10 runt av ofärgat vax, diameter 2,8 cm (heraldiskt sigill, SMV I, s. 11): × S' × Stenonis × Sten × son × ; nr 11 runt av ofärgat vax med sigillpåse av ofärgat tyg, diameter 2,4 cm (heraldiskt sigill, SMV I, s. 208): + S' [K]ettel Ionsson; nr 12 runt av ofärgat vax, diameter 2,4 cm (heraldiskt sigill, SMV I, s. 104): S' Folconis Nicholai; nr 13 runt av ofärgat vax med sigillpåse av ofärgat tyg, diameter 2,2 cm (heraldiskt sigill, SMV I, s. 8): S' Lavrencii Byornsson.

Text på sigillremorna: nr 1 domini Eringislonis comitis; nr 2 Boecii Jonisson dapiferi; nr 3 domini Karoli de Thoptom; nr 4 domini Stenonis Benniczson; nr 5 domini Bo Boson; nr 6 domini Birgeri Vlfsson; nr 7 domini Kanuti Karlsson; nr 8 domini Anundi Jonsson; nr 9 domini Stephani Vlfsson; nr 10 domini Stenonis Stensson; nr 11 domini Katilli Jonsson; nr 12 Folkonis Niclisson; nr 13 Laurencii Biorsson.

Vid sigill nr 5 vidhänger en mindre pergamentsremsa (kalv, 13,1 x 2,4 cm) med följande text: Littera consiliariorum scilicet Eringislonis comitis Orchardensis et aliorum et publicetur

56 Littera ... 57 publicetur] Pergamentsremsan är uppenbarligen utskuren ur ett kasserat brev. På baksidan läses följande text: [...] samuledhis göra [...] swa myghit til hans stooth · oc han kunde sik prøffua [...] aghre [...] om brødhrom æller naghrom androm them afflösa thæs stadha hauom alle [...] porem vm the stora awund oc ildzsko · som siges wara i Watzstena cløstre [...] thet til Gudh · oc minna systra oc brødher jak l[...] mik ey ildzsko [...].

10731

1382 juli 11

Birger Karlsson genomför ett skifte med skälig man Ingevald Anundsson. Utfärdaren ger Ingevald 3 attungar jord i Åsby i Rogslösa socken i Dals härad i Linköpings biskopsdöme med de 3 attungarnas alla tillagor, avhänder sig och sina arvingar egendomen och överläter den till Ingevald Anundsson som evig ägodel. Ingevald ger utfärdaren ½ markland jord i Glottra i Runtuna socken i Rönö härad i Strängnäs biskopsdöme och 2 öresland jord i Torslunda i Husby socken i Oppunda härad med alla tillagor samt 122 mark penningar. Utfärdaren intygar att han mottagit detta belopp. Han ger härardshövdingen i Dals härad fullmakt att ge Inge-